

Лозинська І.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки і контролінгу
Сумського національного аграрного університету

Лозинська І.В. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДІВ УТРИМАННЯ ВРХ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті наводиться коротка характеристика та здійснюється порівняння методів утримання ВРХ в сільськогосподарських підприємствах Сумської області для зменшення собівартості продукції та підвищення рівня інтенсивності виробництва.

Ключові слова: собівартість, інтенсивність, методи утримання ВРХ

Лозинская И.В. СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДОВ СОДЕРЖАНИЯ КРС В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

В статье приводится короткая характеристика и осуществляется сравнение методов содержания КРС в сельскохозяйственных предприятиях Сумской области для уменьшения себестоимости продукции и повышения уровня интенсивности производства.

Ключевые слова: себестоимость, интенсивность, методы содержания КРС

Lozynska I. COMPARATIVE CHARACTERISTICS COST-EFFECTIVE METHODS OF CATTLE CONTENT IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

This article provides a summary characteristics and the comparison between the methods of keeping cattle in the agricultural enterprises of Sumy region in order to reduce production costs and to increase the production intensity.

Keywords: cost, intensity, methods of keeping cattle

Постановка проблеми. На багатьох фермах області досі залишається низька продуктивність праці, обумовлена малоефективною технологією прив'язного утримання корів і застосовуваної технікою на основних трудомістких процесах. Підвищення ефективності галузі молочного скотарства у перспективі пов'язане з її модернізацією, а значить, з капітальними вкладеннями. Вони необхідні для технічного переоснащення ферм, поліпшення умов праці і утримання тварин, підвищення родючості кормових угідь, зміни технологій заготівлі та переробки кормів з метою поліпшення їх якості, селекційного процесу, а іноді і для повної заміни худоби на більш продуктивну [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню економічних проблем в галузі м'ясо-молочного скотарства та пошуку шляхів виходу з кризи в тваринництві присвячені праці В.І. Бойка, О.І. Драгана, В.І.Ємцева, Ю.О.Подуховича, П.Т. Саблука, В. О. Янкова та інших. Багато фахівців зоотехнії присвячували свої праці обґрунтуванню технологічної ефективності методів утримання ВРХ. Але на сьогодні актуальним є саме економічне обґрунтування методів утримання ВРХ в сільськогосподарських підприємствах. Саме цьому і призначена тема даної статті.

Постановка завдання. Дослідити найпоширеніші методи утримання ВРХ в сільськогосподарських підприємствах та виявити найбільш доцільний з економічної точки зору.

Виклад основного матеріалу. Безпосередньо на фермах інтенсифікація здійснюється шляхом впровадження прогресивних промислових технологій. Досягається це в основному за рахунок реконструкції існуючих і будівництва нових, більш сучасних підприємств з виробництва молока. Однак, на кінцевому своєму етапі інтенсифікація молочного скотарства визначається інтенсивністю використання самих тварин для виробництва молока, м'яса та відтворення стада.

Безприв'язний спосіб утримання дає змогу розмістити у приміщенні на 30% тварин більше, довести навантаження на одного оператора до 1000 голів, механізувати процеси роздавання кормів і видалення гною.

Технологія утримання м'ясної худоби передбачає дотримання трьох технологічних періодів: утримування корів із телятами на підсисі, дорощування молодняку та відгодівля. Енерго- та ресурсозберігаючою є технологія безприв'язного утримання корів із телятами на підсисі в полегшених приміщеннях або на відкритих вигульних майданчиках, що забезпечує високу продуктивність м'ясної худоби, низьку її собівартість і високу продуктивність праці. Таку технологію застосовують небагато підприємств області, здебільшого спеціалізовані підприємства з виробництва яловичини, які утримують тварин м'ясних порід [2].

Таблиця 1

Рівень затратно-продуктивних показників при різних методах утримання поголів'я великої рогатої худоби

Показник	Безприв'язний метод		Прив'язний метод	
	ТОВ «Велетень»	ТОВ «Вітчизна»	ПАТ «Радгосп Шевченківський»	ТОВ «Довжик»
Поголів'я, гол.	2476	3577	4845	2755
у т.ч. на 100 га с.-г. угідь	27	62	16	13
Середньодобові прирости, г	324	541	510	391
Середньорічна продуктивність корів, кг	5088	4243	4265	5018
Затрати праці на 1 ц приросту ВРХ, люд.-год	13,7	14,9	5,3	5,0
Затрати праці на 1 ц молока, люд.-год	11,4	10,6	4,9	6,9

Джерело: дані аналітичного обліку досліджуваних підприємств за 2013 рік

Дослідження і практика підтверджують, що великі ферми, на яких застосовується комплексна механізація і автоматизація виробництва, більш ефективні, ніж дрібні. Чим більша ферма, тим більші площі займають кормові сівозміни і краще тварини забезпечені кормами. Технологія виробництва

молока має ґрунтуватися на інтенсивному кормовиробництві та організації повноцінної годівлі корів.

В Україні на фермах з виробництва молока запроваджувалися такі системи утримання корів: прив'язна; безприв'язна – на глибокій підстилці, або боксова. Залежно від системи утримання корів застосовують різні технології виробництва молока і технічні засоби для виконання виробничих процесів.

Інтенсивна система ведення молочного скотарства вимагає вибрати таку систему утримання корів, яка дозволяє затратити менше праці на одиницю продукції, кращим чином використовувати сучасні засоби механізації, підвищувати продуктивність худоби, збільшувати період її господарського і племінного використання.

На сьогодні в Україні, за різними даними, на прив'язі у стійлах доїться близько 94-96% корів і лише 4-6% – у доїльних залах на станкових доїльних установках, в той час, як за кордоном зовсім інша тенденція. Так, у Нідерландах понад 96% корів утримують безприв'язно і доять у залах, у США, Німеччині – близько 80%.

Прив'язна система утримання корів. В основі технології виробництва молока за умов прив'язного утримання лежить постійне перебування корів у приміщенні, де для кожної відведене місце – стійло, обладнане годівницею, напувалкою (одна на дві особини), зверху над ними проходить вакуум-провід, або ще й молокопровід.

Усі технологічні операції, пов'язані із обслуговуванням корів, здійснюються у стійлі і зосереджені в службових і гнойових проходах (доїння, підстилка, чищення, прибирання, видалення гною, прийняття пологів), що складає 85% і тільки 15% часу у кормовому проході. У господарствах України використовували дві типових технології прив'язного утримання корів: індивідуально-групове з доїнням корів на лінійних установках; роздільно-групове з доїнням корів на групових установках.

Крім цього, залежно від умов конкретного господарства застосовують такі варіанти названих вище технологій: прив'язне утримання з використанням пасовищ і літніх таборів; прив'язне цілорічне (безпасовищне) утримання.

До переваг прив'язної системи утримання корів слід віднести те, що при її застосуванні легко організувати нормовану годівлю тварин; здійснюється індивідуальний догляд, чіткий господарський і племінний облік; виключається перевитрата кормів.

Недоліками цієї системи є великі затрати праці по догляду за тваринами (на 1 ц молока – 9-13 люд./год.); низьке навантаження на доярку (20-25 корів); відсутня спеціалізація праці доярки; стримується ефективно використання сучасної техніки; взимку відсутній регулярний моціон тварин; численний набір машин і механізмів; велика вартість одного скотомісця і тривалість окупності витрат на будівництво приміщень [3].

Крім типових технологій прив'язного утримання на базі окремих господарств розроблялися експериментальні: прив'язна удосконалена, прив'язна конвеєрна; конвеєрно-станково-візкова, палетна; комбібоксова із задньою фіксацією тварин. Однак, ці технології прив'язного утримання не знайшли впровадження у виробництво.

Тенденція останніх десяти років свідчить про те, що в Європі тепер активно відновлюють прив'язну систему утримання, мотивуючи це тим, що продуктивність корів на прив'язі вища, ніж за безприв'язного утримання з використанням доїльного залу.

Нефіксоване (безприв'язне) утримання корів. У господарствах України використовувалося дві типових технології безприв'язного утримання корів: на довго незмінюваній підстилці; боксова – з видаленням гною самопливом у підпідлогове сховище, бульдозером, або дельта-скрепером.

Загальний принцип безприв'язного утримання корів полягає у вільновигульному при годівлі та відпочинку, роздільно-груповому при доїнні на доїльних майданчиках, потоковому утриманні з врахуванням фізіологічного стану і продуктивності.

До позитивних сторін утримання корів безприв'язно на глибокій підстилці слід віднести те, що будівництво приміщень обходиться дешевше і термін окупності відносно нетривалий; корівники не потребують опалення; механізми прості – трактор з навісним обладнанням; гній прибирається один раз на рік; зменшується потреба у гноєсховищах, бо туди гній завозять тільки з вигульних майданчиків; збільшується навантаження на доярку, підвищується продуктивність праці.

Слід пам'ятати, що вказані переваги можуть бути реалізовані тільки за таких умов, як: добра кормова база; повноцінна, збалансована годівля; однорідне за продуктивністю стадо, придатне до машинного доїння та ін.

Негативні сторони: менша продуктивність тварин порівняно із прив'язним утриманням; перевитрата кормів на 10-15%; менш інтенсивний роздій корів; складно вести племінний облік і ветеринарне обслуговування тварин; важко організувати нормовану годівлю корів; великі витрати підстилки (5 кг/добу); частіше виникає травматизм, вибракування сягає до 30-35%; при виникненні, інфекційна хвороба швидко поширюється на все стадо[3] .

Безприв'язно-боксова система утримання. Безприв'язно-боксовий спосіб утримання поєднує в собі окремі елементи прив'язного утримання: корови відпочивають у боксах – індивідуальних стійлах; їдять корм, зайшовши у кормові напівбокси біля кормового столу, або в комбібокси (бокс суміщений з годівницею). Доїння корів відбувається у доїльному залі.

Переваги боксового утримання корів: поєднує в собі позитивні елементи прив'язного утримання; вільне переміщення корів у межах своєї секції; використовується високопродуктивна техніка; спеціалізація праці тваринників.

Специфічними недоліками боксового утримання є велика вартість приміщень; затрати металу на одне головомісце до 50 кг проти 15-30 за прив'язного утримання; в умовах високої вологості труби швидко піддаються корозії; при годівлі корів у корівниках потрібно на 20% більше площі, ніж в умовах інших технологій і 10-20% більше кормів; значно більший набір обладнання; більш сильні тварини відтісняють від годівниць слабших, тому 10-

15% поголів'я хронічно недоїдають; часті випадки травматизму; вимагає стабільності груп впродовж 6-7 місяців лактації, а переформування груп призводить до зниження надоїв на 5-16%; погіршується якість безпідстилкового гною, як добрива [3].

Таблиця 2

**Порівняльна характеристика методів утримання основного стада корів
(витрати на 1 умовну голову в рік) в сільськогосподарських підприємствах
Сумської області, 2006 – 2013 рр.**

ТОВ «Велетень»		ТОВ «Вітчизна»			ТОВ «Перше травня»		
Традиційна	Сума, грн.	З новими елементами	Сума, грн.	Зменшення витрат, %	У полегшених спорудах (корівник на 400 голів)	Сума, грн.	Зменшення витрат, %
Доїння в бачки	488,3	Доїння в доїльному залі	453,2	7,1	Доїння в доїльному залі	365,0	25,3
Триразове роздавання кормів окремо по видах	1854,2	Годування однотипним раціоном (раз на добу)	1757,1	5,2	Годування однотипним раціоном (раз на добу)	1427,0	23,0
Видалення гною транспортерами	402,1	Видалення гною в гноєсховище трактором	375,5	6,6	Видалення гною дельта скрепером	286,1	28,8
Водонапування ПА-1	200,6	Групові поїлки	195,2	2,7	Кулькові пластикові поїлки	110,1	45,1
Прив'язне утримання Годівниці	763,3	Утримання безприв'язне групове Кормові столи	718,2	5,9	Утримання безприв'язне групове Кормові столи	643,0	15,8
Вентиляція приточно- втяжна Утеплення	309,5	Світові наддашки	275,0	11,1	Світові наддашки Стіни-штори	134,2	56,6
Всього	4018,0	Всього	3774,2	6,0	Всього	2965,4	26,2

Джерело: Дані аналітичного обліку досліджуваних підприємств за 2006-2013 рр.

Головний недолік безприв'язного утримання – перевитрату кормів і нерациональне їх використання – можна частково усунути: використанням

фіксує кормових решіток; застосуванням змінно-потокowego утримання з фіксованою, режимною годівлею, або конвеєрного з індивідуальних годівниць; автоматизованих систем для роздавання концкормів при доїнні.

Висновки. Аналіз технологій утримання корів за 2006-2013 рр. дає підстави стверджувати, що інтенсифікація молочного скотарства з використанням інноваційних ресурсозберігаючих технологій є прогресивною й економічно вигідною. Так, тільки за рахунок зміни та удосконалення технології утримання корів у сільськогосподарських підприємствах Сумської області можна реально знизити витрати на 6%, а у спеціалізованих підприємствах з високим рівнем інтенсифікації виробництва – на 26%.

Бібліографічний список:

1. Стратегія розвитку м'ясного скотарства в Україні у контексті національної продовольчої безпеки / [За ред. М.В. Зубця, І.В. Гузева]. – К.: Аграрна наука. - 2005. – 176 с.
2. Вступ до спеціальності «Технологія виробництва та переробки продукції тваринництва» /В.І. Ладика, О.В.Крятов, Л.В. Бондарчук. – Суми. – 2008. – 255с.
3. Промышленное производство говядины / Под общ. ред. Д.Л.Левантина и В.Ноймана. – М. : Колос, 1979. – 447 с.